

VOORWOORD

ONTSLAGEN ACTIVISTISCHE ANTWERPSE STADS- AMBTENAREN EN DE UITGAVEN VAN HET VERZA- MELD WERK VAN HENDRIK CONSCIENCE: VERSTOORDE CARRIÈRES EN *BIG BUSINESS*

Over het activisme is in *WT* al veel inkt gevloeid. De gevolgen van deze eerste Vlaams-nationale collaboratie zijn dan ook niet te onderschatten. Op termijn ondermijnden ze de Belgische natiestaat. In dat proces speelde zeker ook mee dat vele soms beloftevolle carrières werden gebroken als gevolg van een bestraffing vanwege een engagement in het activisme. Net als na de Tweede Wereldoorlog ging het daarbij niet alleen om strafrechtelijke bestraffing, maar ook over een resem administratieve en burgerrechtelijke sancties. Bert Govaerts, auteur van diverse biografieën en gewezen eindredacteur van het Canvas-programma *Histories*, richt de focus op de zuivering van de Antwerpse stadsadministratie. Ca. 100 stadsambtenaren werden ontslagen, geschorst, berispt of gewaarschuwd, de vier in het tuchtrecht voorziene sancties. Hun namen worden opgelijst in een bijlage bij het artikel. Antwerpen telde toentertijd ca. 5.600 personeelsleden. Het aantal gestraften was dus een kleine minderheid en van die minderheid werd slechts iets meer dan de helft ontslagen. Minder dan 1% van het Antwerpse stads-personeel verloor dus zijn job wegens onvaderlands gedrag, ondanks het feit dat Antwerpen het belangrijkste machtscentrum was van het activisme. Het zegt iets over de zwakte van het activisme. De impact van de collaboratie moet niet zozeer tijdens de oorlog worden gezocht, als wel in zijn doorwerking na de oorlog. Govaerts doet een grondig en gedetailleerd onderzoek naar de argumentatie van aanklacht en verdediging in de tuchtdossiers en dus onrechtstreeks naar de ten laste gelegde feiten. Hij stelt vast dat het schepencollege streng oordeelde. Slechts vier van de gestrafte personeelsleden liepen ook een strafrechtelijke vervolging op en hadden dus geen strafwaardige feiten gepleegd maar toch voldoende 'laakbaar' gedrag vertoont om een tuchtsanctie te verantwoorden, aldus het stadsbestuur. De auteur steekt niet onder stoelen of banken dat hij het vaak niet eens is met het bestuur en hij stelt ook vast dat de toepassing van de procedures van het tuchtrecht soms betwistbaar was. Maar de Antwerpse activisten hadden dan ook gepoogd de macht te grijpen en het is even begrijpelijk dat het bestuur weinig consideratie had, zelfs met meelopers. Zoals het ook begrijpelijk is dat het

nieuwe Vlaamsgezinde stadsbestuur dat in 1921 onder leiding van Frans Van Cauwelaert en Camille Huysmans de macht overnam in Antwerpen, veel milder oordeelde en streefde naar een herstel van de gevolgen van de sancties omdat het het activisme in het licht zag van de strijd tegen een Belgische regering die Vlaamsgezinde eisen in de koelkast stak.

Hendrik Conscience zou zonder twijfel stof hebben gevonden in het activisme om er een roman uit te brouwen. Maar Vlaanderens meest gelauwerde schrijver lag al meer dan dertig jaar in zijn graf op het Schoonselhof onder een van de grootste gedenktekens die op de begraafplaats te vinden zijn. Het zegt iets over het statuut van de man. Zijn oeuvre – hij schreef tientallen kleine en grote romans, naast vele andere zaken – werd nog tijdens zijn leven viermaal als verzameld werk uitgegeven en na zijn dood volgden er nog twee verzamelde werken. In de rubriek erfgoed belicht Consciencebiograaf Johan Van Hecke de uitgavegeschiedenis. Conscience was *big business* waar vooral uitgevers aan verdienden.

Bruno De Wever, hoofdredacteur